

KUURNE - PIETER VERHAEGHESTRAAT

Rapportage archeologische
prospectie
08/11 - 01/12/2011

Liesbeth MESSIAEN &
An VERBRUGGEN

Project:

Kuurne - Pieter Verhaeghestraat (bedrijventerrein Kortrijk-Noord): archeologische prospectie

Opdrachtgever:

Intercommunale Leiedal
President Kennedypark 10
8500 Kortrijk

Uitvoerder:

GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba
Messiaen Liesbeth
Verbruggen An

D/2012/35 ISN: 2033-8678

C 2012 - GHENT ARCHAEOLOGICAL TEAM bvba

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt worden onder enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie, zonder toestemming van Ghent Archaeological Team bvba.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
Technische fiche	4
1. Inleiding	5
2. Aanleiding en doel van het onderzoek	5
3. Geografische en bodemkundige situering	5
4. Archeologische voorkennis	9
5. Tijds kader	9
6. Methodologie	9
7. Resultaten	14
7.1. Inleiding	14
7.2. Bodemkunde en natuurlijke sporen	14
7.3. Middenneolithische kuil	15
7.4. Romeinse sporen	16
7.5. Middeleeuwse sporen	26
7.6. (Sub-)Recente sporen	27
8. Conclusies en advisering	29
9. Bibliografie	30
Bijlage 1: Projectgebied met nummering sporen en sleuven	31
Bijlage 2: Projectgebied met nummering sporen en sleuven	32
Bijlage 3: Sleuveninventaris	33
Bijlage 4: Sporeninventaris	36
Bijlage 5: Vondsteninventaris	39

Voorwoord

Voorafgaand aan de aanleg van een nieuw industrieterrein te Kuurne en Heule door de Intercommunale Leiedal werd in november 2011 door een team van GATE Archaeology een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd. In dit rapport wordt verslag uitgebracht van het verloop en de resultaten van deze prospectie.

Hierbij willen de auteurs iedereen bedanken die hun medewerking en advies verleenden, in de eerste plaats opdrachtgever Leiedal, in het bijzonder Ignace Braecke. Kraanman Robin Debaene van de firma Demaecker en Van Haecke verzorgde de graafwerken, landmeter Jan François de opmeting van de sleuven. Jessica Vandeveldde en Sam De Decker van het Agentschap Onroerend Erfgoed, afdeling provincie West-Vlaanderen, stonden in voor de administratieve begeleiding. Ook danken we Wim De Clercq (UGent), Johan Hoorne (GATE), Pieter Laloo (GATE), Joris Sergant (UGent) en Koen De Groote (VIOE) voor hun bijdrage.

Technische Fiche

Site: Kuurne - Pieter Verhaeghestraat (bedrijventerrein Kortrijk-Noord)
Ligging: Pieter Verhaeghestraat, Sint-Katriensteenweg te Kuurne en Izegemsestraat te Heule (Kortrijk), provincie West-Vlaanderen
Lambert72-coördinaten: X: 71491.3 Y: 173011.22 (midden) X: 71917.77 Y: 173315.01
(oostelijke grens) X: 71105.73 Y: 172719.12 (westelijke grens)
Kadaster: Afdeling 1, sectie A, percelen 311E, 312D, 313N2, 314D, 315B, 319A, 320, 321, 322B, 323B, 323C, 324, 325, 326A, 327, 328, 329, 330F, 339C, 378A (partim), 379A, 380, 381, 386B, 387B, 422A (partim), 423, 424 en 427B en afdeling 8, sectie B, percelen 504G, 505A, 506B en 507A

Onderzoek: Vooronderzoek d.m.v. proefsleuven
Opdrachtgever: Intercommunale Leiedal
Uitvoerder: Ghent Archaeological Team bvba
Vergunning: 2011/385
Vergunninghouder: Liesbeth Messiaen
Vergunning metaaldetectie: 2011/385 (2)
Vergunninghouder metaaldetectie: Pieter Laloo
Projectarcheologen: Liesbeth Messiaen en An Verbruggen
Bewaarplaats archief: Ghent Archaeological Team bvba, Eindeken 18b, 9940 Evergem

Grootte projectgebied: 22 ha
Grootte onderzoeksgebied: 19 ha
Termijn terreinwerk: 08/11 tot 01/12 2011
Termijn verwerking: 12/2011 - 01/2012

Resultaten: Middenneolithisch spoor, Romeinse bewoning en landgebruik, vol tot laatmiddeleeuws perceleringssysteem

1. Inleiding

Van 8 november tot 1 december 2011 is te Kuurne en Heule een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd door GATE Archaeology in opdracht van Intercommunale Leiedal. Aanleiding is de ontwikkeling van bedrijventerrein Kortrijk-Noord, aansluitend op een bestaande industriezone. Het projectgebied van 22 ha is door middel van lange, parallelle proefsleuven onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen. De resultaten tonen duidelijk het archeologisch potentieel aan. Een vervolgonderzoek lijkt dan ook aangewezen.

In dit rapport worden het verloop en de resultaten van het onderzoek toegelicht. Eerst komen de aanleiding en het doel van dit onderzoek aan bod, gevolgd door een geografische en bodemkundige situering. Het project wordt geplaatst binnen de ruimere archeologische context, waarna het tijds kader van dit onderzoek wordt geschetst. Een volgend hoofdstuk licht de gevolgde methodologie toe, waarna de resultaten van het onderzoek worden voorgesteld. Tot slot volgen de conclusie en de daaraan gekoppelde aanbevelingen. In bijlage in het rapport de sleuven-, sporen- en vondstenlijsten en op DVD de digitale opmetings- en bewerkte grondplannen, een selectie uit het digitaal archief en de foto- en tekeningeninventaris.

2. Aanleiding en doel van het onderzoek

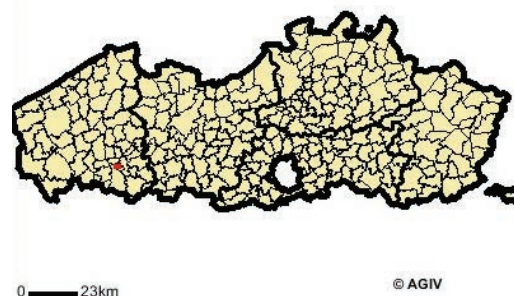
De aanleiding van deze archeologische prospectie is de geplande aanleg van een nieuwe industriezone. Omdat deze werken gepaard gaan met bodemversturende activiteiten heeft het Agentschap Ruimte en Erfgoed een archeologisch vooronderzoek uitgeschreven. Het doel van dit vooronderzoek is het vaststellen en waarderen van eventuele archeologische sporen. Dit door na te gaan of er sporen aanwezig zijn, of deze natuurlijk of antropogeen zijn, wat hun bewaring, aard, verspreiding en datering is en welke aspecten bijzondere aandacht verdienen bij een eventueel vervolgonderzoek.

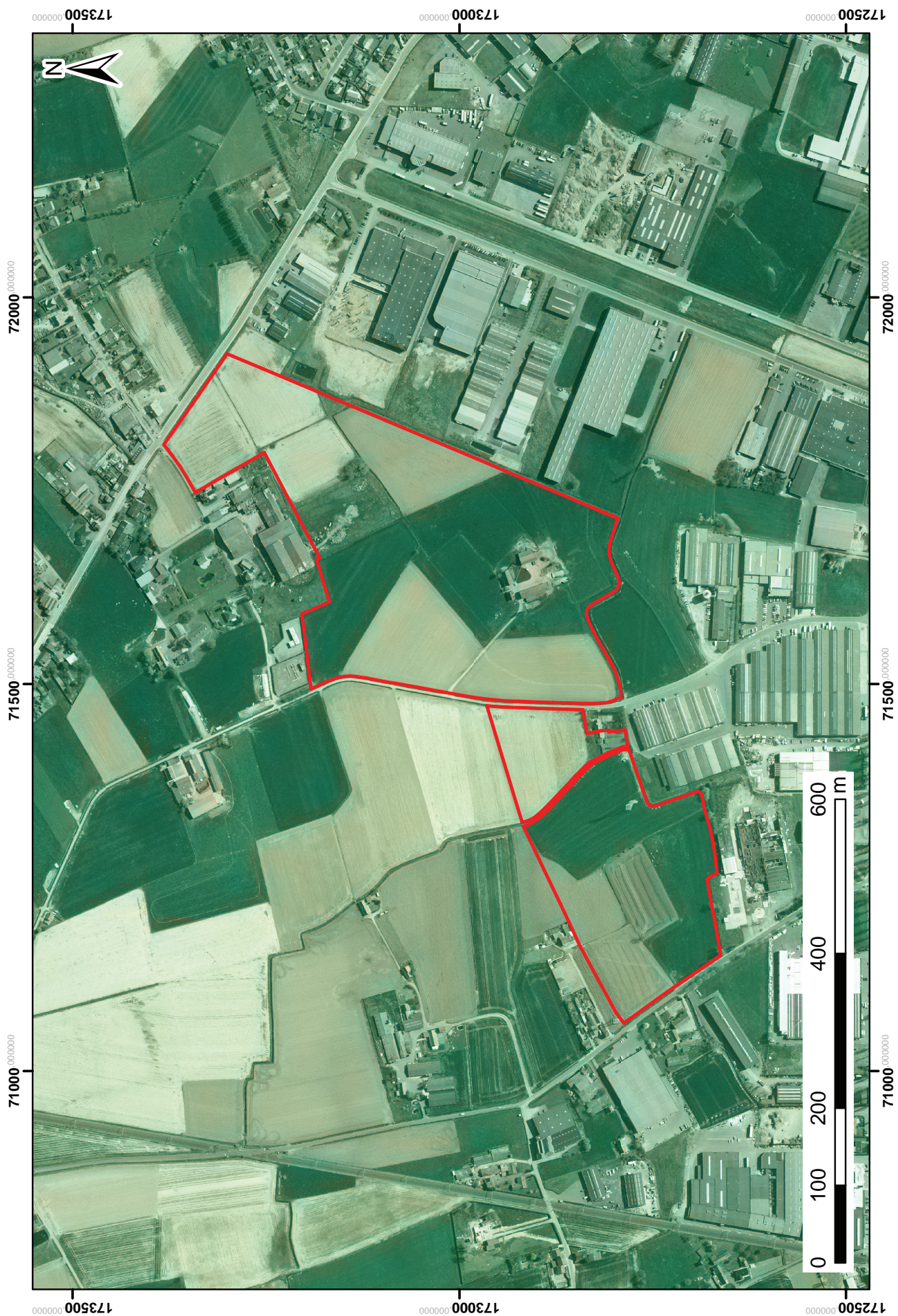
3. Geografische en bodemkundige situering

Het onderzoeksgebied situeert zich te Kuurne en te Heule (deelgemeente van Kortrijk) in de provincie West-Vlaanderen (fig. 1). De percelen bevinden zich ten oosten van de Izegemsestraat en ten westen van de Sint-Katriensteenweg, en worden doorsneden door de Pieter Verhaeghestraat (fig. 2). Het 22 ha groot onderzoeksterrein bestaat kadastraal uit percelen 311E, 312D, 313N2, 314D, 315B, 319A, 320, 321, 322B, 323B, 323C, 324, 325, 326A, 327, 328, 329, 330F, 339C, 378A (partim), 379A, 380, 381, 386B, 387B, 422A (partim), 423, 424 en 427B van afdeling 1, sectie A en de percelen 504G, 505A, 506B en 507A van afdeling 8, sectie B. Ze waren voor de prospectie in gebruik als akker of weide.

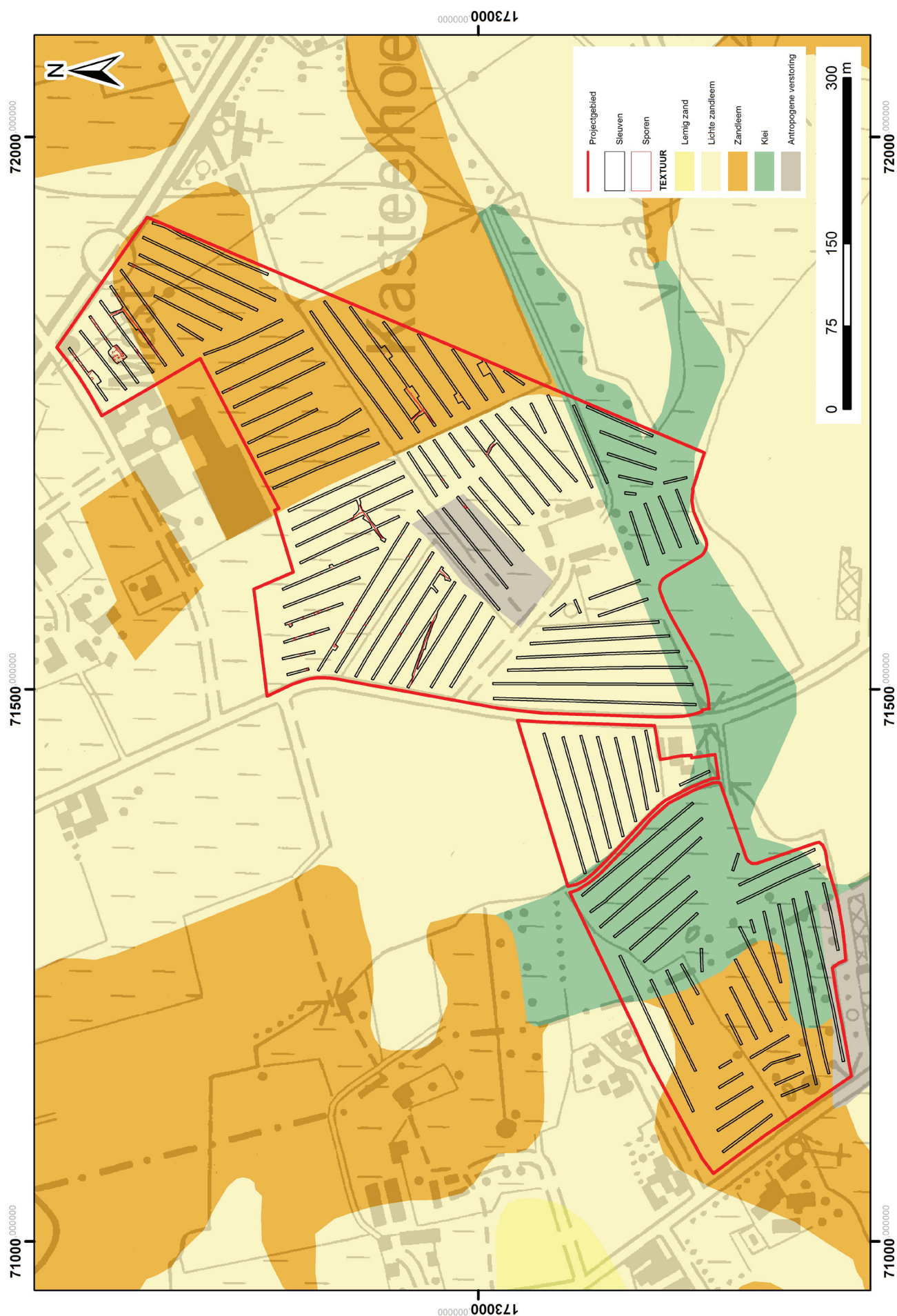
De te ontwikkelen gronden bevinden zich in de zandleemstreek. Op de bodemkaart (fig. 3 & 4) staan de gronden gekarteerd van west naar oost als Ldc of matig natte zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont; als Eep of een sterk gleyige kleibodem zonder profiel; centraal als Pcc of een matig droge licht zandleembodem met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont en tegen de oostelijke grens aan terug als Ldc, met in het noordoosten Pcc en in het zuiden Eep. Een zone juist ten noorden van de boerderij langs de Pieter Verhaeghestraat is gekarteerd als sterk vergraven grond of OT. De onderzoekszone grenst aan en wordt doorsneden door twee beken, de Vaernewijkbeek en de Magerstraatbeek. Hun overstromingsgebied staat gekarteerd als kleibodem. Het terrein vertoont kleine hoogteverschillen schommelend tussen 17 en 19 m TAW, waarbij de droge lichte zandleemgronden ook het hoogst gelegen zijn, in tegenstelling tot de natte gronden grenzend aan de beken. Er lijkt dus sprake te zijn van een beekvallei in het zuiden van het gebied, met opduikingen van lichtere drogere grond in het noorden.

*Figuur 1: Localisatie Kuurne op de kaart van Vlaanderen
(bron: www.agiv.be)*

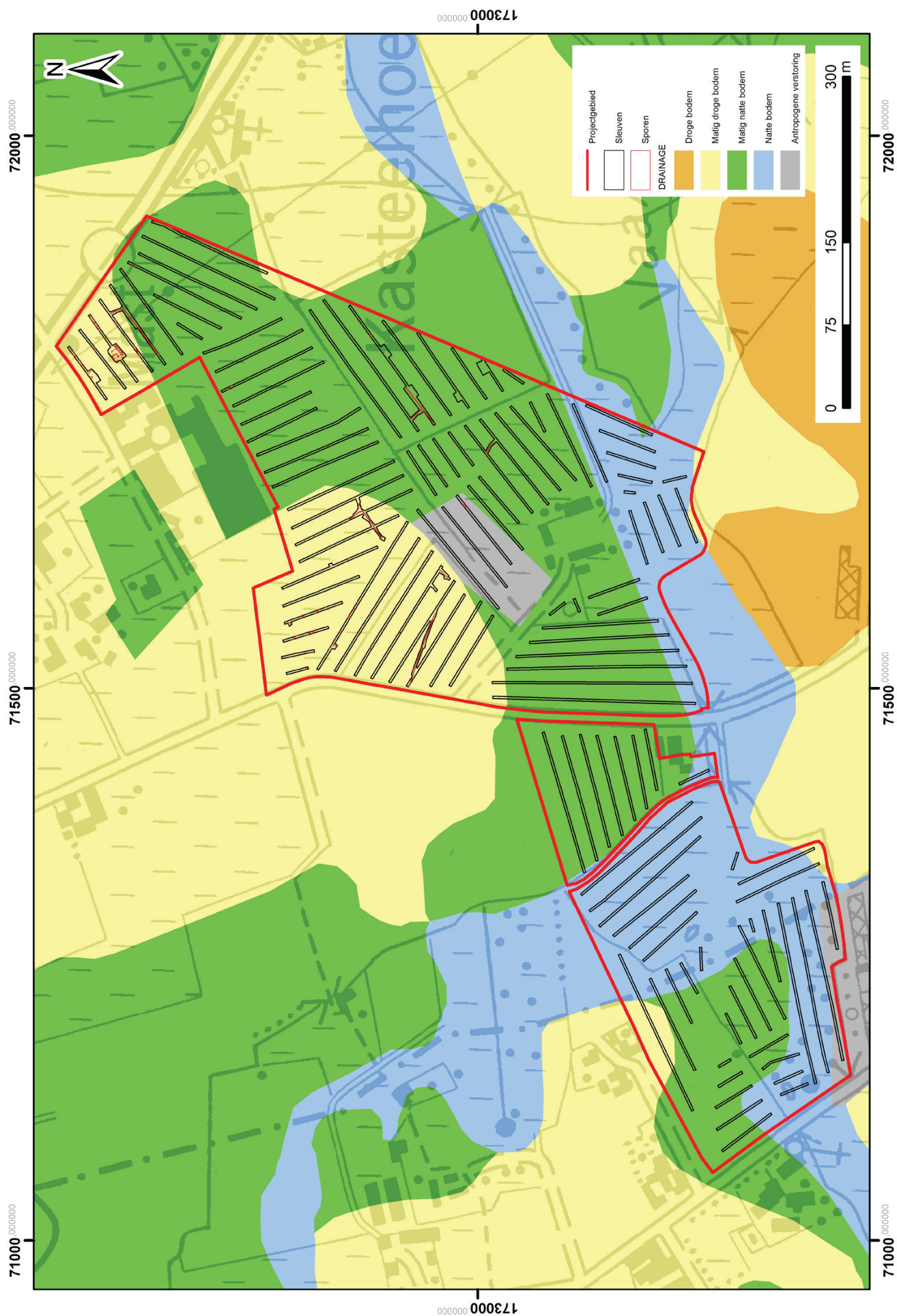

Figuur 2: Het onderzoeksgebied geprojecteerd op orthofoto (bron: www.agiv.be)

Figuur 3: Het onderzoeksgebied met alle sleuven en sporen geprojecteerd op de bodemkaart, en aanduiding textuurklassen (bron: www.agiv.be)

Figuur 4: Het onderzoeksgebied met alle sleuven en sporen geprojecteerd op de bodemkaart, en aanduiding drainageklassen (bron: www.agiv.be)

4. Archeologische voorkennis

Er is geen specifieke historische of archeologische voorkennis met betrekking tot het projectgebied zelf. De Centraal Archeologische Inventaris (www.cai.be) brengt voor de directe omgeving veel laatmiddeleeuwse bewoning aan het licht, die quasi alle slechts gekend zijn uit cartografische gegevens. Voor het onderzoeksgebied zijn dus geen aanwijzingen voor te verwachten sites. Deze lacune wijst echter eerder op een gebrek aan onderzoek dan op een gebrek aan potentieel van de microregio.

5. Tijds kader

Op dinsdag 8 november 2011 werd gestart met het aanleggen van de proefsleuven door archeologen Liesbeth Messiaen en An Verbruggen. Op 30 november en 1 december werden kijkvensters aangelegd en sporen gecoupeerd. Van 2 tot en met 16 december voerden beide projectarcheologen de rapportage uit, die van 20 tot 22 december afgewerkt werd door Liesbeth Messiaen. Het bekomen grondplan is door Mieke Van Eenoo en Jan Trachet gegeorefereerd en in kaartvorm gegoten op uittreksels van de bodemkaart, orthofoto's en historische kaarten.

6. Methodologie

Het archeologische vooronderzoek is uitgevoerd door middel van lange parallelle proefsleuven (fig. 5 & 6). Een deel van het totale ontwikkelingsgebied van 22 ha was niet toegankelijk voor archeologisch onderzoek, waaronder de locaties van twee nog bewoonde boerderijen. Eveneens diende op de westelijke helft voldoende afstand gehouden te worden van een hoogspanningsleiding die dwars over de terreinen liep. In totaal kon een oppervlakte van ca. 19 ha onderzocht worden, goed voor 126 sleuven, 19614 m² of 10 % van de totale oppervlakte. De sleuven zijn gemiddeld 15 m van elkaar verwijderd en 2 m breed. Voor de inplanting van de sleuven werd vertokken van bestaande perceelsgrenzen en omheiningen. De richting van de sleuven werd regelmatig gewisseld, om lineaire sporen niet te missen. Plaatselijk werden de proefsleuven uitgebreid met kijkvensters, of werden grachten gevolgd, goed voor een bijkomende 969 m².

De kraan werd steeds begeleid door de twee projectarcheologen. De sleuven werden op aanwijzen van de archeologen laag per laag afgegraven tot het goede niveau. Alle sleuven werden gefotografeerd en manueel ingetekend op schaal 1/50 (fig. 7). Nadien werden ze net als de sporen ingemeten door de landmeter, die op regelmatige afstand ook de TAW waarden bepaalde. Om inzicht te krijgen in de opbouw van de bodem werd in elke sleuf een bodemprofiel van voldoende diepte aangelegd en geregistreerd. Grondverkleuringen werden opgeschaafd en ingetekend, gefotografeerd en genummerd. Alle sporen hebben een nummer gekregen dat begint met het sleufnummer en vervolgens een tweecijferig volgnummer naargelang het aantal sporen in de sleuf. De sporen zijn summier beschreven en eventueel aanwezige vondsten gerecupereerd. Enkele sporen werden gecoupeerd (fig. 8).

De verwerking omvat het digitaliseren van het grondplan met Adobe Illustrator op basis van het digitale grondplan opgemeten door de landmeter; het refereren van de opmetingsplannen in GIS, het ordenen van het opgravingsarchief met alle foto's; het determineren van de vondsten; het opstellen van lijsten en het synthetiseren van de bekomen resultaten.

Figuur 5 & 6: Zicht op een deel van de proefsleuven

Figuur 7: Intekenen van een kijkvenster

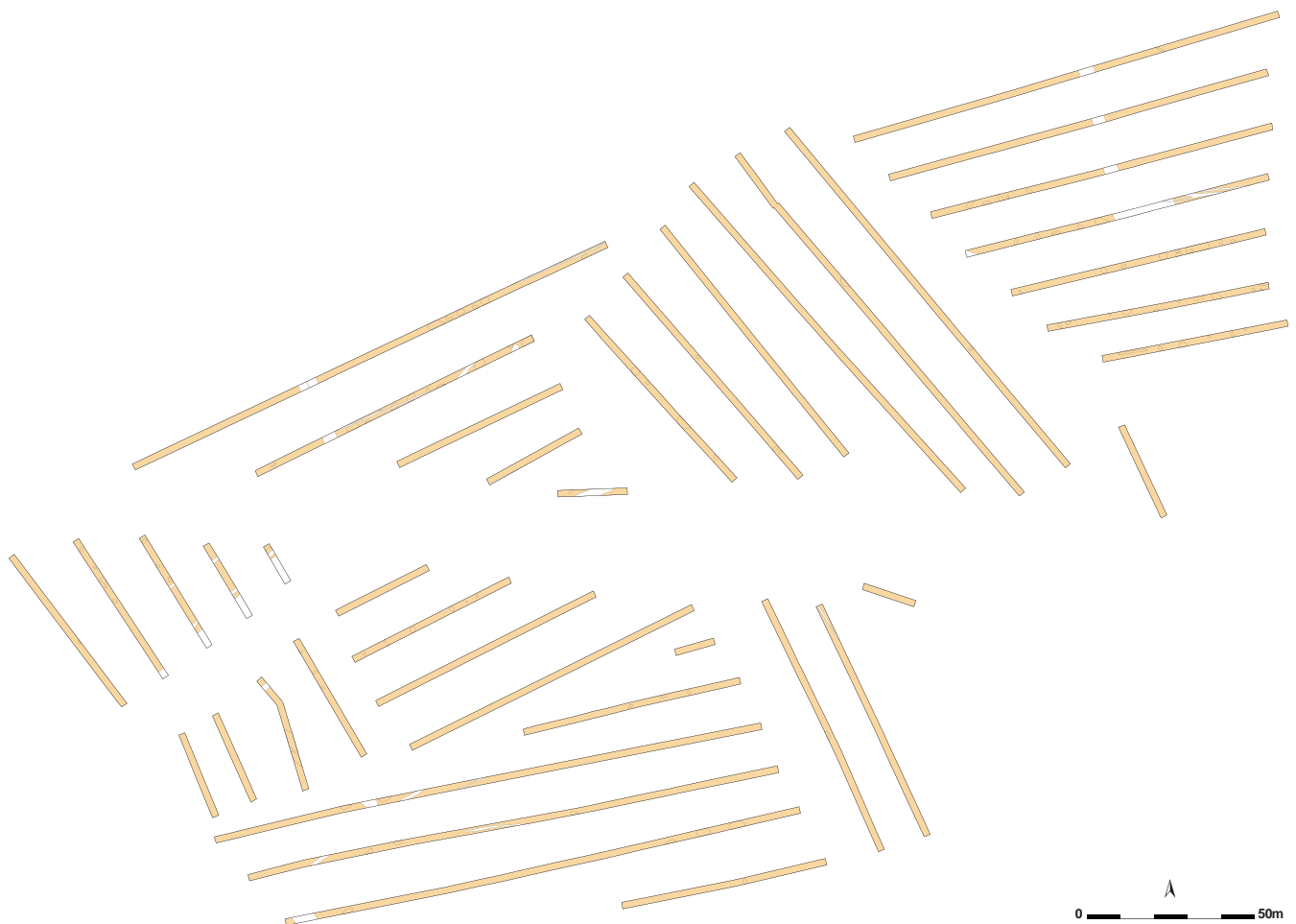
Figuur 8: Couperen van brandrestengraf

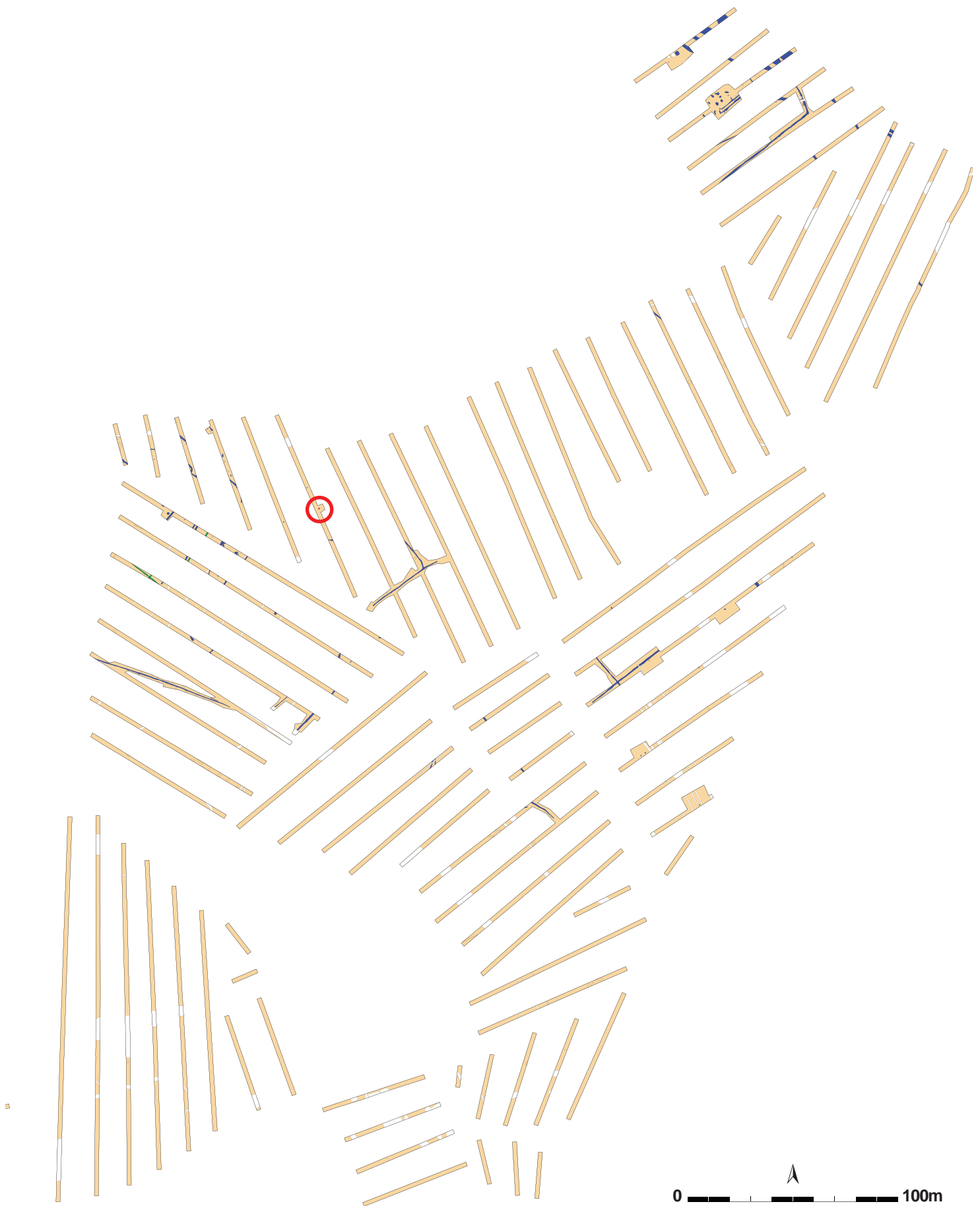

Figuur 9: Grondplan met alle sleuven

Figuur 10: Grondplan westelijke helft project gebied met alle sporen (niet opgevuld = natuurlijk, wit = (sub)recent)

Figuur 11: Grondplan oostelijke helft project gebied met alle sporen (niet opgevuld = natuurlijk, rood = neolithisch, blauw = Romeins, groen = middeleeuws, wit = (sub)recent)

7. Resultaten

7.1. Inleiding

Tijdens de prospectie zijn uitsluitend grondsporen aangetroffen (fig. 9, 10 & 11). Dit zijn verkleuringen van de bodem op de plaats waar die ooit geroerd is, van menselijke of natuurlijke oorsprong. De antropogene sporen werden vooral in de oostelijke helft van het projectgebied aangesneden. Het betreft een neolithische kuil, talrijke Romeinse sporen, resten uit volle tot late middeleeuwen en recente sporen.

7.2. Bodemkunde en natuurlijke sporen

Verspreid over het terrein komen een groot aantal natuurlijke en bodemkundige sporen voor (fig. 16 & 17). De bodem zelf kenmerkt zich door een afwisseling tussen zandleem (fig. 12), lichte zandleem (fig. 14 & 15) en klei (fig. 13) (zie hoofdstuk 3). De ploeglaag varieert tussen 35 en 80 cm dikte.

Figuur 12 & 13: Profiel in zandleembodem (links), profiel in kleibodem (rechts)

Figuur 14 & 15: Profielen op de lichte zandleembodem

Figuur 16 & 17: windval (links) en bodem met natuurlijke sporen (rechts)

7.3. Middenneolithische kuil

Tegen de noordelijke grens van het projectgebied aan, ten oosten van de Pieter Verhaeghestraat (fig. 11), werd een kuil of paalspoor aangesneden, spoor 57-01 (fig. 18). Het valt echter ook niet helemaal uit te sluiten dat het hier een natuurlijk spoor, een zogenaamde windval, betreft. Dit spoor met afmeting van 1 op 0,5m had een grijze vulling. Er werden één rand- en twee wandscherven uit gerecupereerd (fig. 19 & 20). Deze scherven in prehistorische techniek met een grove organische verschraling met verbrijzelde vuursteen zijn karakteristiek voor de Michelsberg-cultuur (persoonlijke mededeling J. Sergant). Deze kan tussen ca. 4300-3800 v.Chr. gedateerd worden, in de middenneolithische periode. Vanaf dat tijdstip wordt Vlaanderen definitief geneolithiseerd (wat o.a. de omschakeling van een jagers-verzamelaar levenswijze naaraan agrarisch bestaan inhoudt), waarbij niet alleen zoals voordien de zwaardere leemgronden worden ingenomen, maar ook zoals hier de zandleem en zandgronden. In de nabije omgeving zijn weinig sites gekend. Te Spierre-de Hel (VANMOERKERKE ET AL. 1988, VANMONTFORT ET AL. 2002) werd een *enclos* opgegraven waarbinnen zich paalsporen en kuilen bevonden en op de site Menen-Kortewaagstraat werd een waterkuil- of put aangetroffen (DHAEZE & VERBRUGGE 2007, VERBRUGGE ET AL. 2009).

Figuur 18, 19 & 20: Spoor 57-01 in vlak (links), een randfragment (rechtsboven) en aardewerk uit spoor 57-01 (rechtsonder)

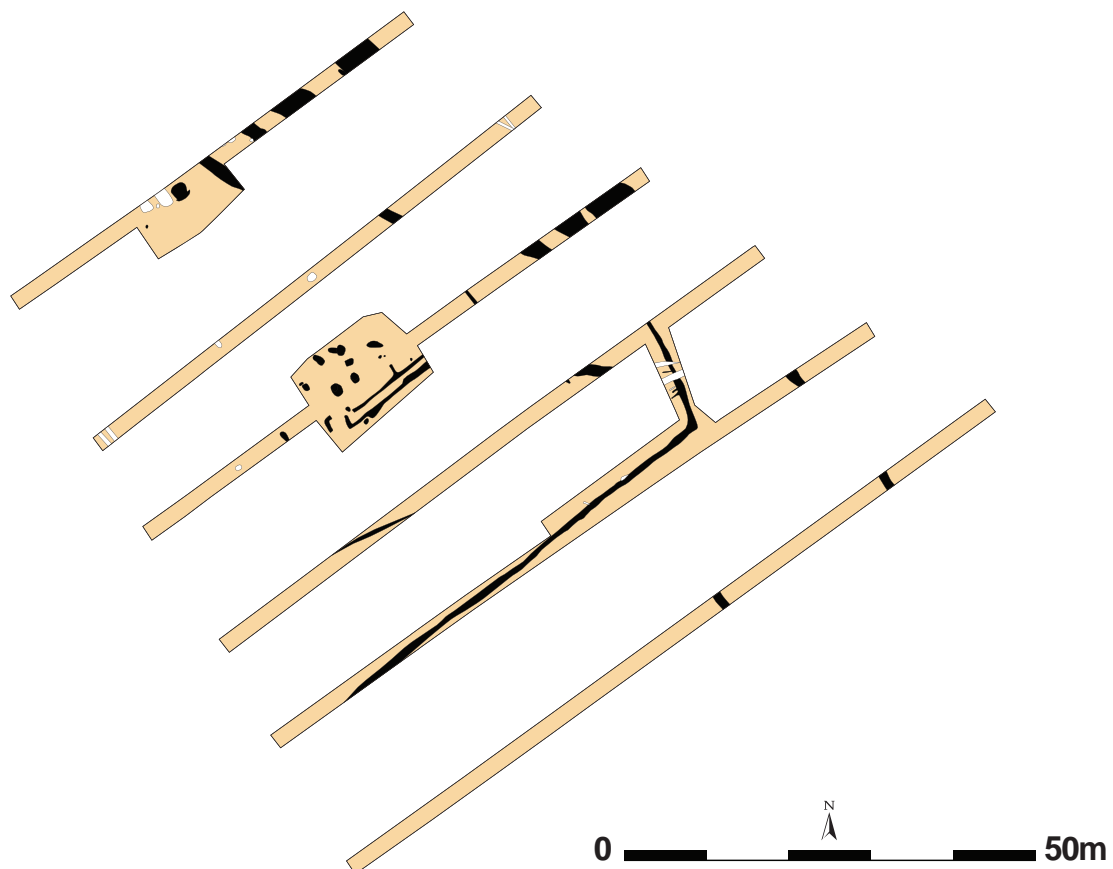

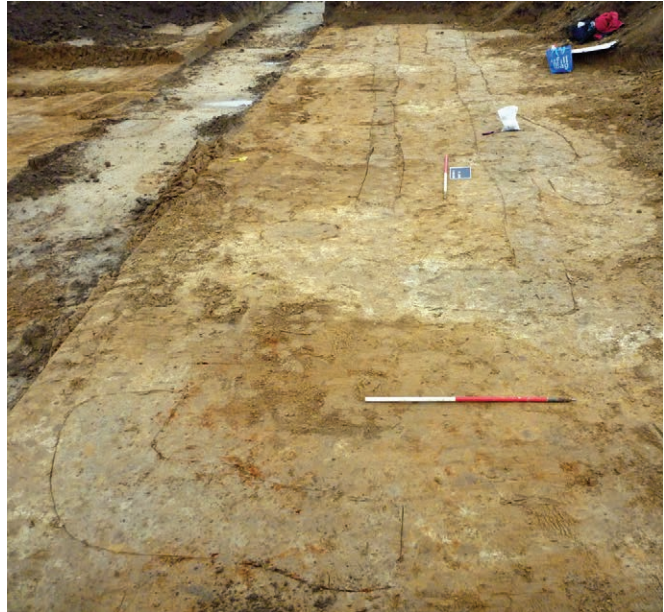
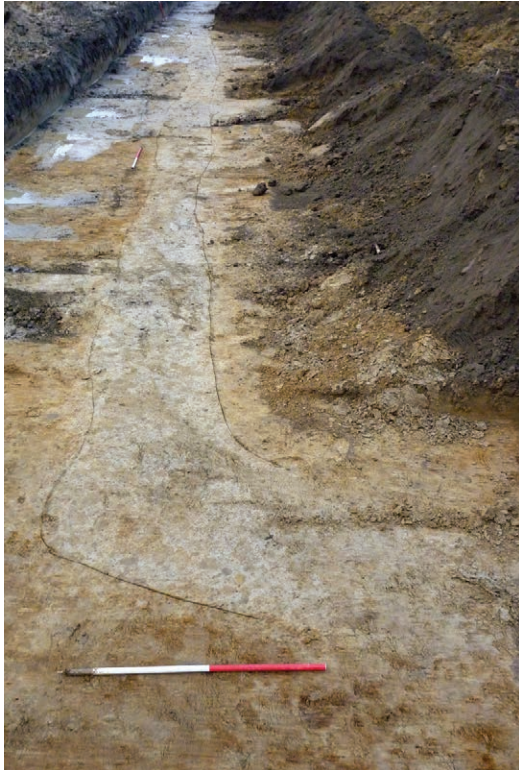
7.4. Romeinse sporen

Verspreid over de oostelijke helft van de projectzone werd een groot aantal Romeinse sporen aangetroffen (fig. 21). Tegen de noordoostelijke grens van het projectgebied aan, langs de Sint-Katriensteenweg, werd een sporenconcentratie aangetroffen in sleuven 08 t.e.m. 12 (mogelijk doorlopend naar het zuiden in sleuven 13 en 17). Het betreft grondsporen met een bleekgrijze tot donkergrijze vulling. ZW-NO georiënteerde gracht 12-01 werd door middel van een kijkvenster gevolgd (fig. 22). Hij maakt een stompe hoek om dan verder te lopen in NNW richting. Binnen en rondom het areaal dat deze gracht mogelijk afbakent, liggen nog meerdere fragmenten van grachten en greppels met diverse oriëntaties (08-01 t.e.m. 04, 08-06, 09-02, 10-01, 10-02, 10-18 t.e.m. 10-22, 11-01 t.e.m. 03 en 12-03, 13-01, 13-02, 17-01 en 17-02).

Ter hoogte van twee grote paalsporen aangesneden in sleuf 10 werd een kijkvenster aangelegd (fig. 23, 24 & 25). Deze paalsporen maken deel uit van een éénschepig kruisgebouw (Type IIc, De Clercq 2009, pp. 288-289, Fig 25), bestaande uit zes grote paalkuilen en mogelijk bijhorende kleinere paalsporen (10-07 t.e.m. 10-17), met afmetingen van ca. 9 op 4,5 m en een ZW-NO oriëntering. 2m ten oosten hiervan bevinden zich twee parallelle greppels met eenzelfde oriëntatie en een mogelijke erfingang (fig. 23). Ter hoogte van een kuil in sleuf 8 (08-05) werd nog een kijkvenster aangelegd. Hier werd nog een paalspoor blootgelegd (08-07). Het aardewerk aangetroffen in deze zone wijst op een Romeinse datering (persoonlijke mededeling W. De Clercq). In gracht 12-01 werden negen wand- en één oorfragment van een kruikamfoor gevonden (fig. 29). Ook twee paalsporen van het kruisgebouw leverden aardewerk op: uit spoor 10-09 een bodemfragment van een bord (fig. 31), en uit 10-07 één gedraaide scherf en één rand- en drie wandfragmenten in handgemaakt verbrand aardewerk (fig. 30). Uit de aan het gebouw grenzende gracht 10-01, kwam een fragment van een tegula; elf scherven zoutcontainer; vier fragmenten kruikwaar uit Bavay; vier fragmenten gedraaid aardewerk versierd met een rolstempel (imitatie van *terra nigra*), naast handgemaakt aardewerk, waaronder één bodem, één rand en vijf wandscherven (fig. 27 & 28). Kuil 08-05 leverde zes wandfragmenten in prehistorische techniek op.

Figuur 21: Detail van de oostelijke sporenconcentratie

Figuur 22 & 23: Gracht 12-01 (links) en zicht op grachten 10-01 en 10-02 in kijkvenster t.h.v. sleuf 10 (rechts)

Figuur 24: Kruisgebouw in kijkvenster t.h.v. sleuf 10

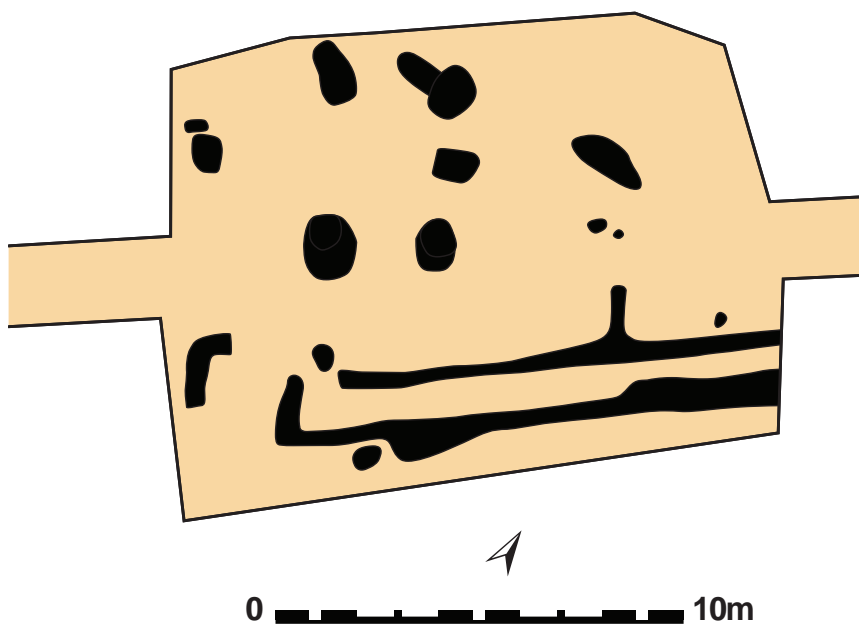

Fig 25: Detail van het kijkvenster t.h.v. sleuf 10

Fig 26: Reconstructie van een kruisgebouw (bron: De CLERCQ 2011, pp. 57)

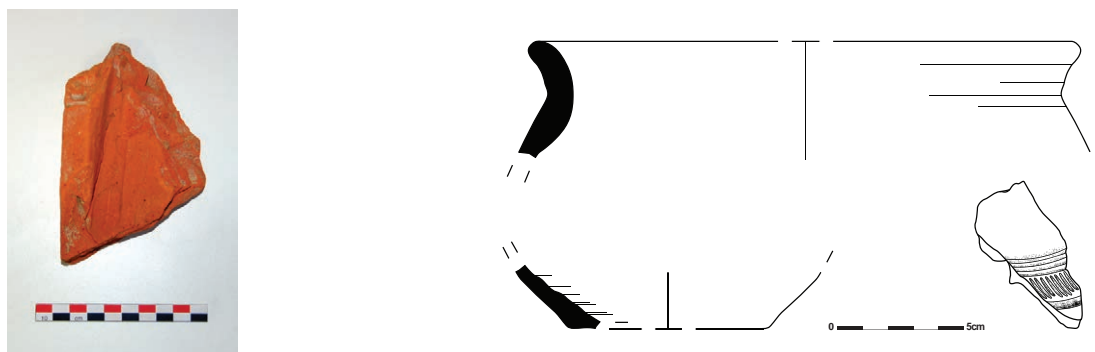
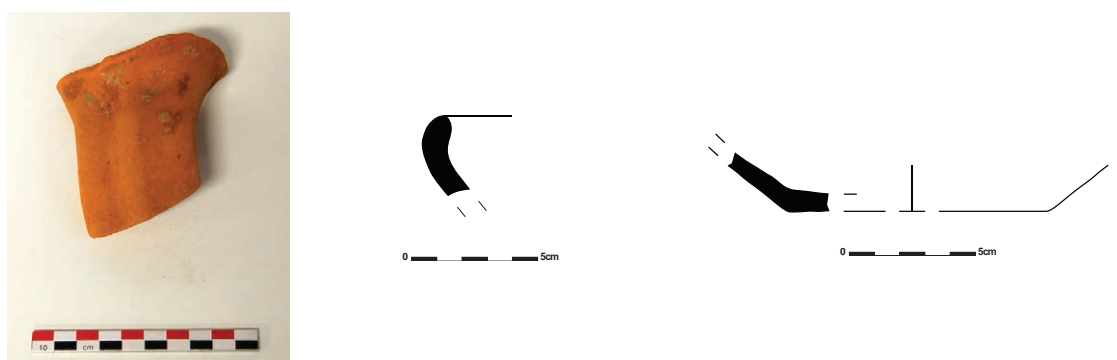

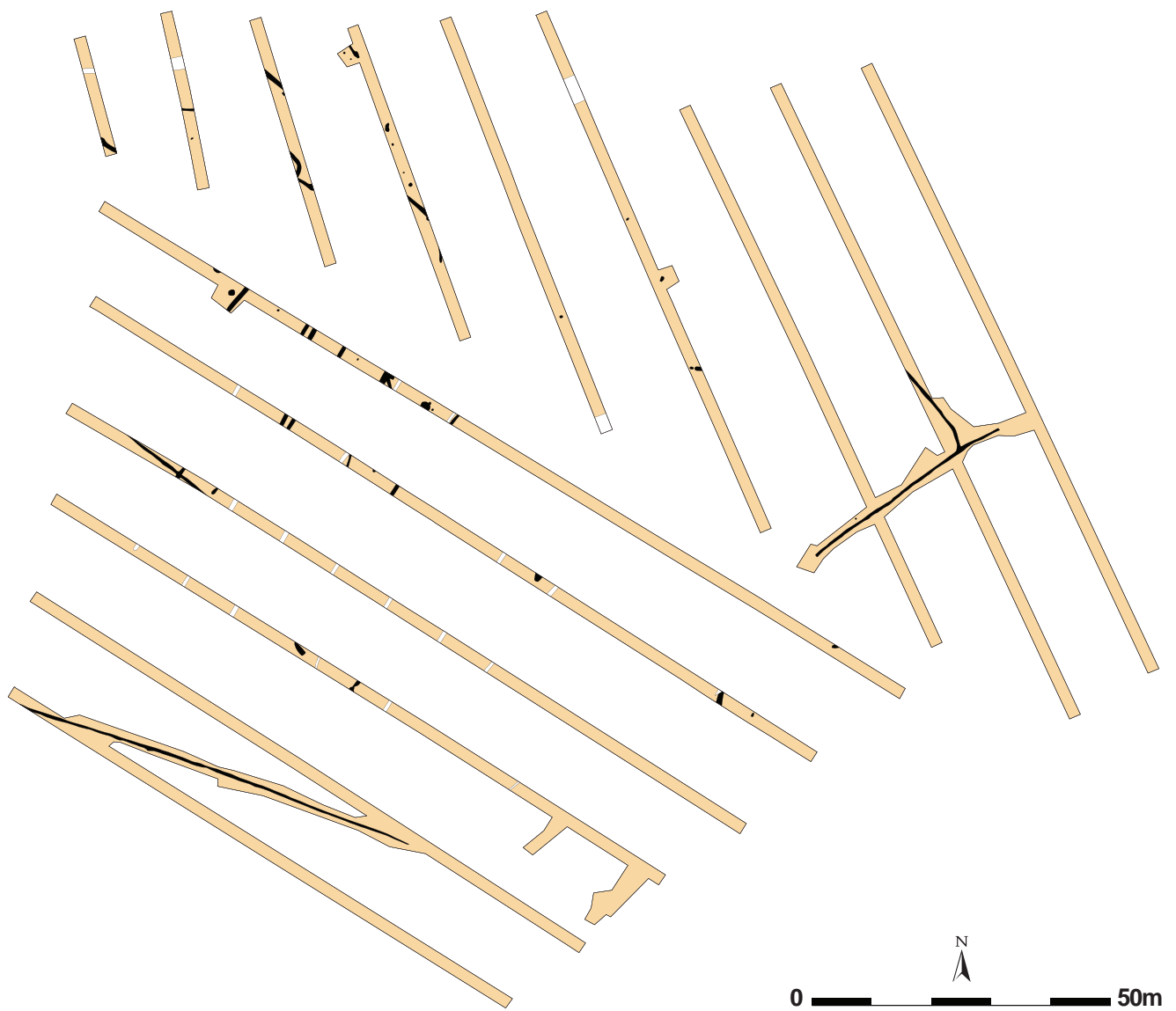
Fig 27 & 28: Selectie vondsten uit gracht 10-01

Figuur 29, 30 & 31: Oorfragment van een kruikamfoor uit gracht 12-01 (links), randfragment uit paalspoor 10-07 (midden) en bodemfragment uit paalspoor 10-09 (rechts)

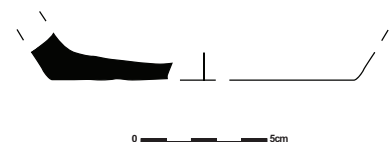
Ten oosten van de Pieter Verhaeghestraat werd een tweede sporenconcentratie vastgesteld (fig. 32). Ook hier lijken enkele grachten mogelijk de ruimte af te bakenen. Gracht 68-01 heeft een WNW-OZO oriëntatie (fig. 36). Deze werd gevolgd in oostelijke richting, waar hij stopt enkele meters voor een verstoring. Mogelijk maakt hij een stompe hoek naar het NO en wordt hij vervolgd door gracht 66-08 of 66-09/65-02. Naar het NO toe werd gracht 56-01 gevolgd (fig. 35). Deze gracht met ZW-NO ligging stopte naar het westen toe, maar maakte in NO richting een rechte hoek naar het NW. Binnen dit mogelijk areaal bevinden zich nog andere gracht- en greppelfragmenten, met diverse oriëntaties (59-01, 59-02, 59-03, 60-01, 60-02, 60-04, 61-02, 62-01, 63-03, 63-05, 63-06, 63-09, 63-16, 64-02, 64-05, 64-06, 64-08, 65-02 en 66-05). Ook paalsporen en kuilen werden vastgesteld (56-02, 57-02 t.e.m. 57-04, 58-01, 59-03 t.e.m. 59-05, 59-07, 59-08, 60-03, 61-01, 63-01 t.e.m. 63-03, 63-08, 63-12, 63-14, 63-17, 64-09 en 68-02, fig. 33 & 37). Deze lijken zich vooral te situeren in het noorden van het projectgebied, rond sleuven 57 tot 63. Mogelijk is hier een kern van bewoning te vinden. Daarbuiten is de densiteit aan sporen lager.

In sleuf 66 werd nog een brandrestengraf aangesneden (fig. 38 t.e.m. 41). Dit spoor van ca. 2,5 op 0,8 m had een donkergrijze houtskoolrijke band met een bruinbeige kern. In coupe was het spoor nog 20 cm diep met een vlakke bodem en de duidelijke aanwezigheid van een nis. Uit deze nis werd een quasi intacte handgemaakte pot gerecupereerd (fig. 42 & 43). Aan de binnenzijde hiervan is waarschijnlijk teer aangebracht, de buitenzijde is versierd met horizontale kamstrepen en diagonale groeven. Deze context kan als Romeins gedateerd worden. Ook andere sporen van de concentratie leverden aardewerk op, uit gracht 56-01 een wand in prehistorische techniek, uit mogelijk grachtfragment of kuil 59-01 een *terra nigra* scherf en twee scherven in prehistorische techniek versierd met kamstrepen en uit paalspoor 59-07 twee bodemfragmenten van twee verschillende individuen (fig. 34). Ook uit deze contexten komt een Romeinse datering naar voor (persoonlijke mededeling W. De Clercq).

Figuur 32: Detail van de centrale sporenconcentratie

Figuur 33 & 34: Vlakopname van kuil 63-02 (links) en bodemfragment uit paalspoor 59-07 (rechts)

Figuur 35 & 36 Gracht 56-01 (links) en gracht 68-01 (rechts)

Figuur 37: Vlakopname van sporen 63-11, 12 en 13

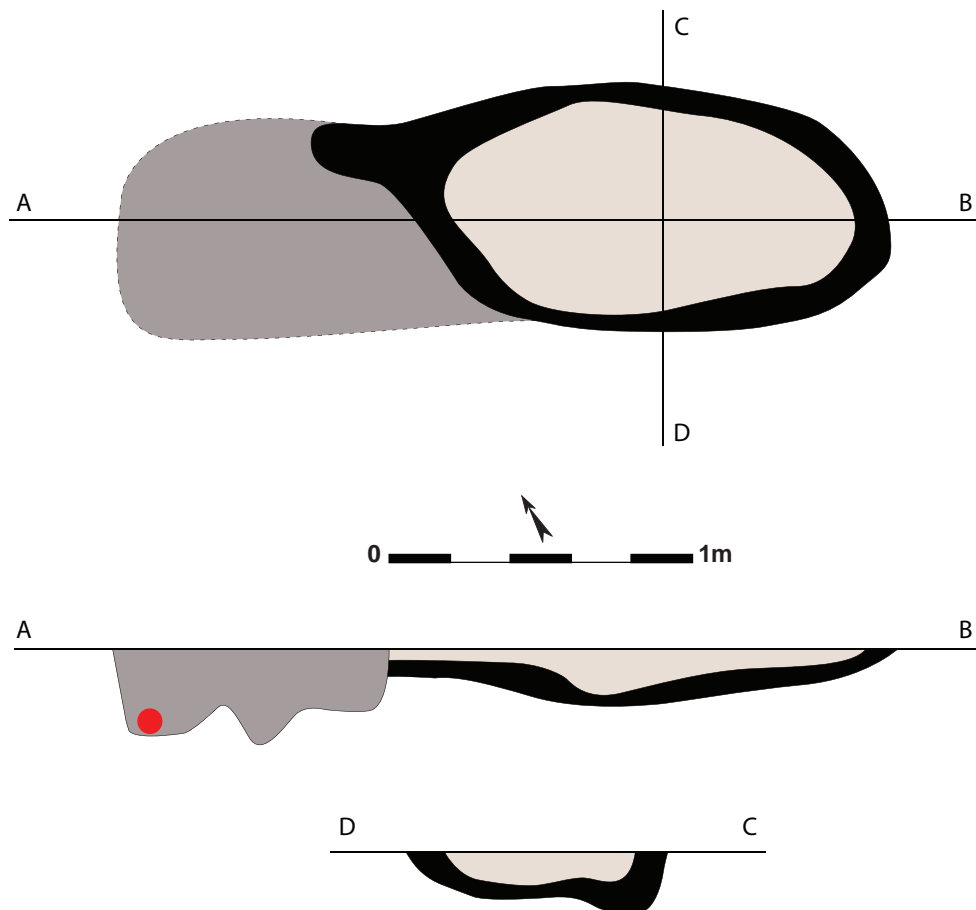

Figuur 38: Vlakopname van brandrestengraf 66-04

Figuur 39: Coupe op brandrestengraf 66-04

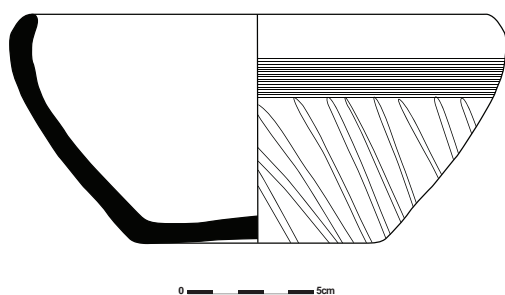

Figuur 40: Detailopname van de nis met bijzetting

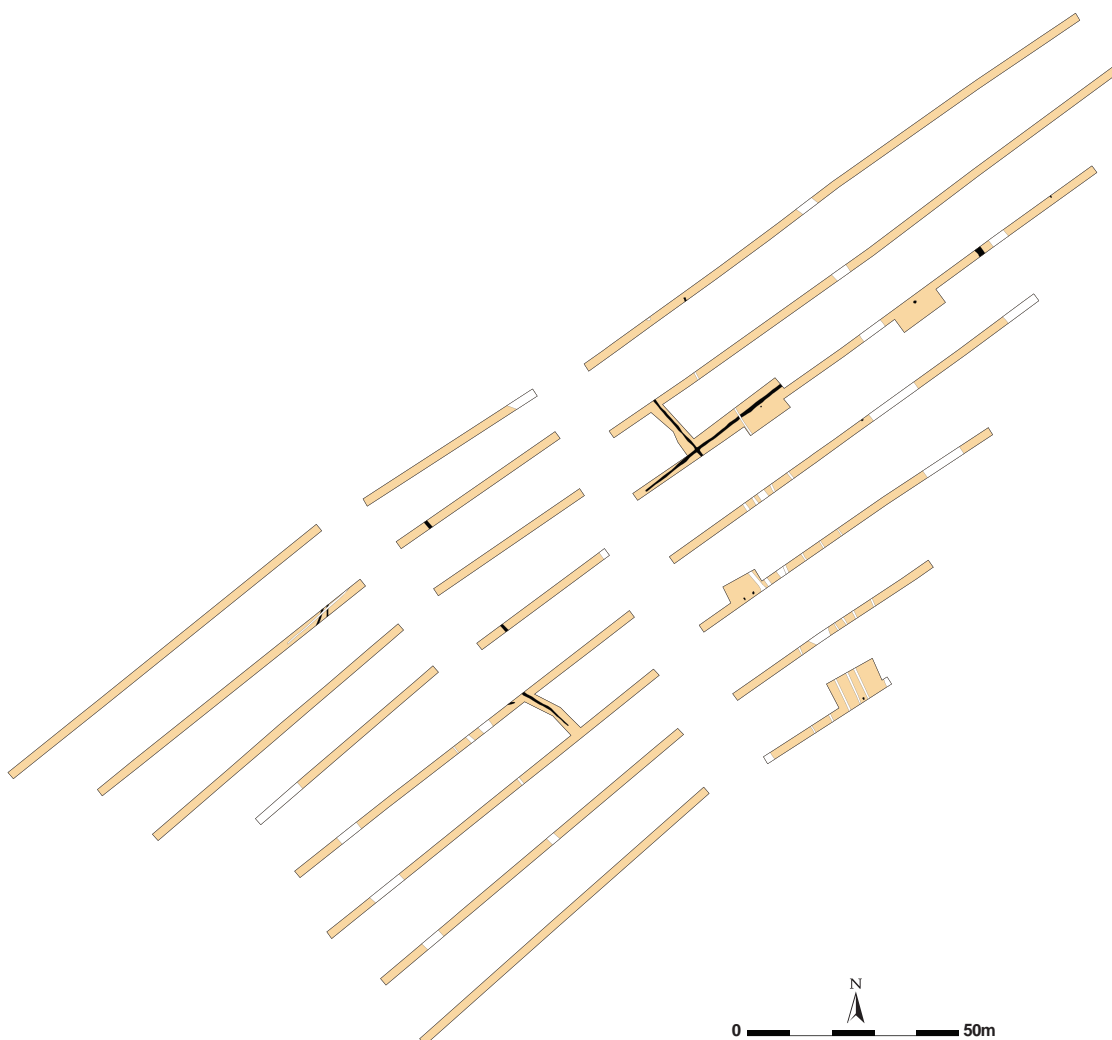

Figuur 41: Grondvlak en coupes van brandrestengraf 66-04 (rood = locatie aardewerk)

Figuur 42 & 43: Aardewerk uit spoor 66-04

Ten zuidoosten van de hierboven besproken sporen valt een derde concentratie waar te nemen (fig. 44). Ook hier zijn grachtconfiguraties aanwezig. Het betreft fragmenten van NW-ZO lopende grachten (47-01, 48-01, 49-01 en 51-01). Ter hoogte van gracht 24-03 werd een uitbreiding van de sleuf gemaakt. Het is een kruispunt van twee grachten, in NW-ZO richting en in ZW-NO richting (fig. 47). Ook konden in deze zone enkele paalsporen worden waargenomen (24-02, 24-04, 24-05, 25-01, 26-01, 26-02 en 28-01, fig. 45 & 48). Uit spoor 26-03 werd een fragment van een olijfolieamfoor gerecupereerd, dat bijgevolg ook als Romeins te dateren is (fig. 46).

Figuur 44: Detail van de derde sporenconcentratie

Figuur 45 & 46: Vlakopname van paalsporen 26-01 en 02 (links), amfoorfragment uit 26-03 (rechts)

Figuur 47: Gracht 24-03

Figuur 48: Coupe op paalspoor 24-02

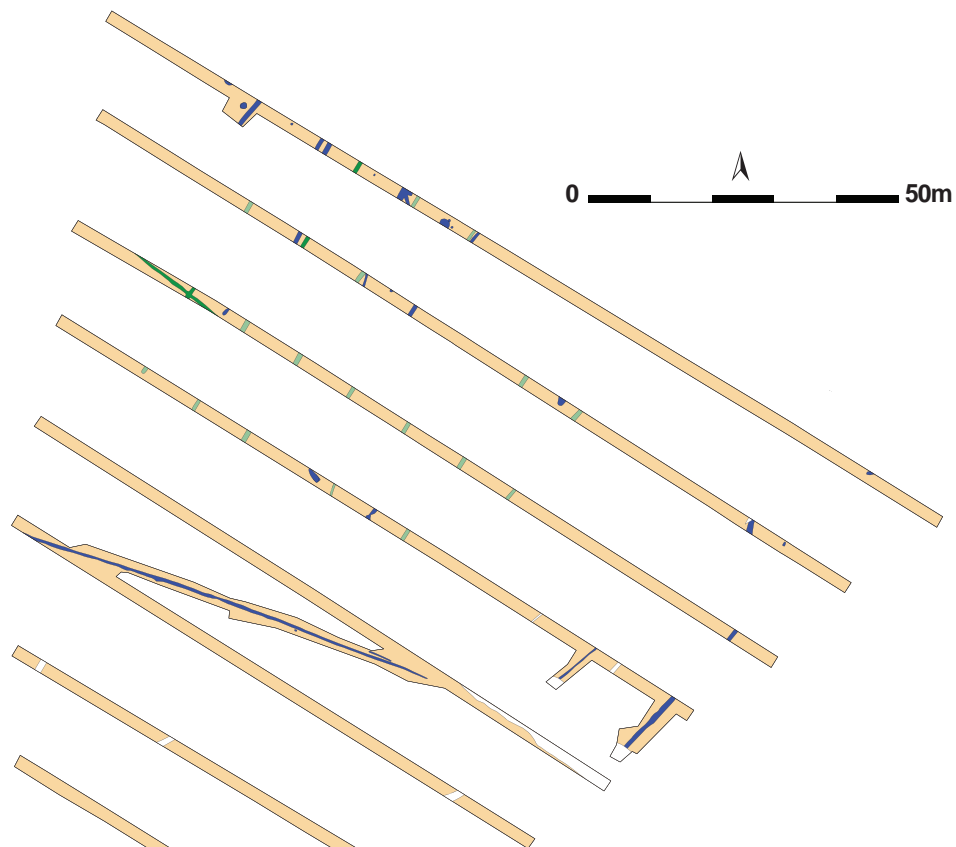
De sporen die hier zijn aangetroffen, zijn restanten van Romeinse bewoning en landgebruik. Het gekende inheems-Romeins nederzittingslandschap bestaat hoofdzakelijk uit grachtconfiguraties die de afbakeningen van erven weergeven, de meeste boerderijen lijken voorzien van een *enclosure* door middel van een gracht. Deze *enclosures* kunnen vrij omvangrijk zijn en oppervlaktes van ca. 1 ha beslaan. Binnen de meerderheid zijn ook daadwerkelijk bewoningssporen aanwezig, zoals huizen, bijgebouwen en waterputten. Meerdere woonkernen binnen één gracht zijn eveneens mogelijk. Vaak ligt de bewoning dicht tegen de grachten aan en wordt de centrale ruimte vrij gehouden. Op landschappelijk niveau lijkt het erop dat soms meerdere omgrachte boerderijen samen in een soort groepsnederzettingen of dorpjes kunnen voorkomen, en dit vaak in de nabijheid van zandwegen (De CLERCQ 2009, pp. 245-247).

Dergelijke inheemse Romeinse nederzettingen zijn reeds gekend in de Vlaamse zandleemstreek, zij het vaak fragmentair opgegraven. Te Menen- Kortewaagstraat werd een dergelijk complex deels onderzocht. De erven vertoonden er een regelmatige, loodrechte ordening t.o.v. een plaatselijke weg, met bewoningssporen tegen de grachten aan (DHAËZE & VERBRUGGE 2007, pp. 73-74). Te Harelbeke-Evolis werd georiënteerd op een mogelijke landweg de restanten van twee *enclosures* uit de overgangperiode ijzertijd-Romeinse tijd onderzocht, echter zonder herkende structuren. op dezelfde site werd ook een midden-Romeinse bewoningskern met omheinende grachten onderzocht (DE LOGI ET AL. 2007). Voor vollediger voorbeelden dient echter over de grens gekeken te worden, naar de zandleemstreek van Noord-Frankrijk. Daar wordt al langere tijd aan grootschalig onderzoek gedaan en worden de nederzettingen op landschappelijk niveau bekeken. De zogenaamde *fermes indigènes* worden eveneens gekarakteriseerd door omgrachtingen. Landschappelijk lijken vaak meerdere *enclos*' met elkaar in verbinding te staan. Ook hier valt een clustering van gebouwen langs de zijden van de *enclosure* op (QUEREL 2007, De CLERCQ 2009, pp. 248-249). Een voorbeeld is de opgraving in Villeneuve d'Asq (QUEREL 2007, pp. 53-57), die een wijds in cultuur gebracht landschap met zones van bewoning en diverse perceleringssystemen opleverde.

Binnen het projectgebied is er sprake van een Romeinse occupatie verspreid over een grote oppervlakte. Het betreft een Romeins landschap, met bewoning en mogelijk ook neven- of randactiviteiten. Als het sporenplan geprojecteerd wordt op de bodemkaart (Fig. 3 & 4) is te zien dat de twee meest dense sporenconcentraties zich op de droogste stukken, de lichte zandleembodem, bevinden. De derde sporenconcentratie bevindt zich op de iets lager gelegen matig natte zandleem. In de natte kleigrond, of de overstromingsgebieden van de beken, werden geen sporen aangetroffen. De opgraving te Kluizen naar aanleiding van het Kluizendokproject, waar 17 erven werden onderzocht (LALOO ET AL. 2009), toonde aan dat zowel de hogere gedeeltes als de lager gelegen kleine depressies werden benut. Voor dit project is een precieze datering van de erven en grachtsystemen dan in de Romeinse periode momenteel niet mogelijk. Hoe deze verschillende sporen zich tegenover elkaar verhouden is dan ook niet duidelijk, betreft het gelijktijdige erven, of is er een verschil in tijd?

7.5. Middeleeuwse sporen

Ook middeleeuwse sporen werden aangetroffen. Centraal, ten oosten van de Pieter Verhaeghestraat, werden de mogelijke resten van een perceleringssysteem aangesneden (fig. 49). Greppels 63-07 en 65-01 (fig. 50) bevatten beide grijs gedraaid, goed verzorgd aardewerk dat waarschijnlijk in de volle tot late middeleeuwen geplaatst moet worden (mededeling K. de Groot). Ook andere greppelfragmenten in deze omgeving, veelal met een bruine vulling, moeten waarschijnlijk aan deze periode toegeschreven worden (fig. 49, lichtgroen ingekleurd). Verspreid over het terrein konden nog een aantal andere sporen in de (post-)middeleeuwse periode worden geplaatst: gracht 09-01 bevatte een scherf versierd met drie ribbels en een spatje loodglazuur; en gracht 68-01 vier gedraaide wandscherven met een rolstempelversiering.

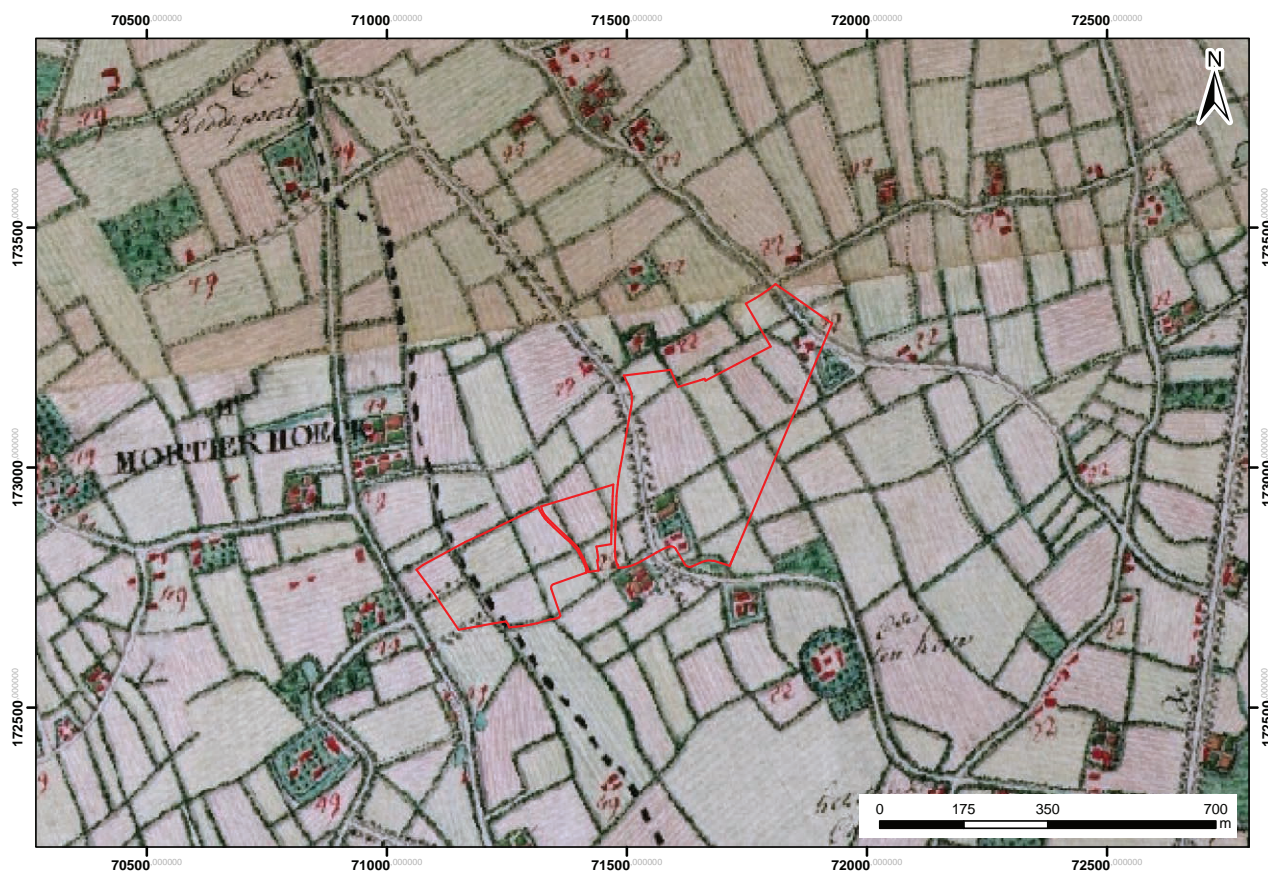
Figuur 49: Detailopname zone met middeleeuwse percelingssgrachten (in donkergroen de gedateerde middeleeuwse grachten, de lichtgroene sporen behoren mogelijk tot hetzelfde grachtensysteem)

Figuur 50: Terreinopname van gracht 65-01

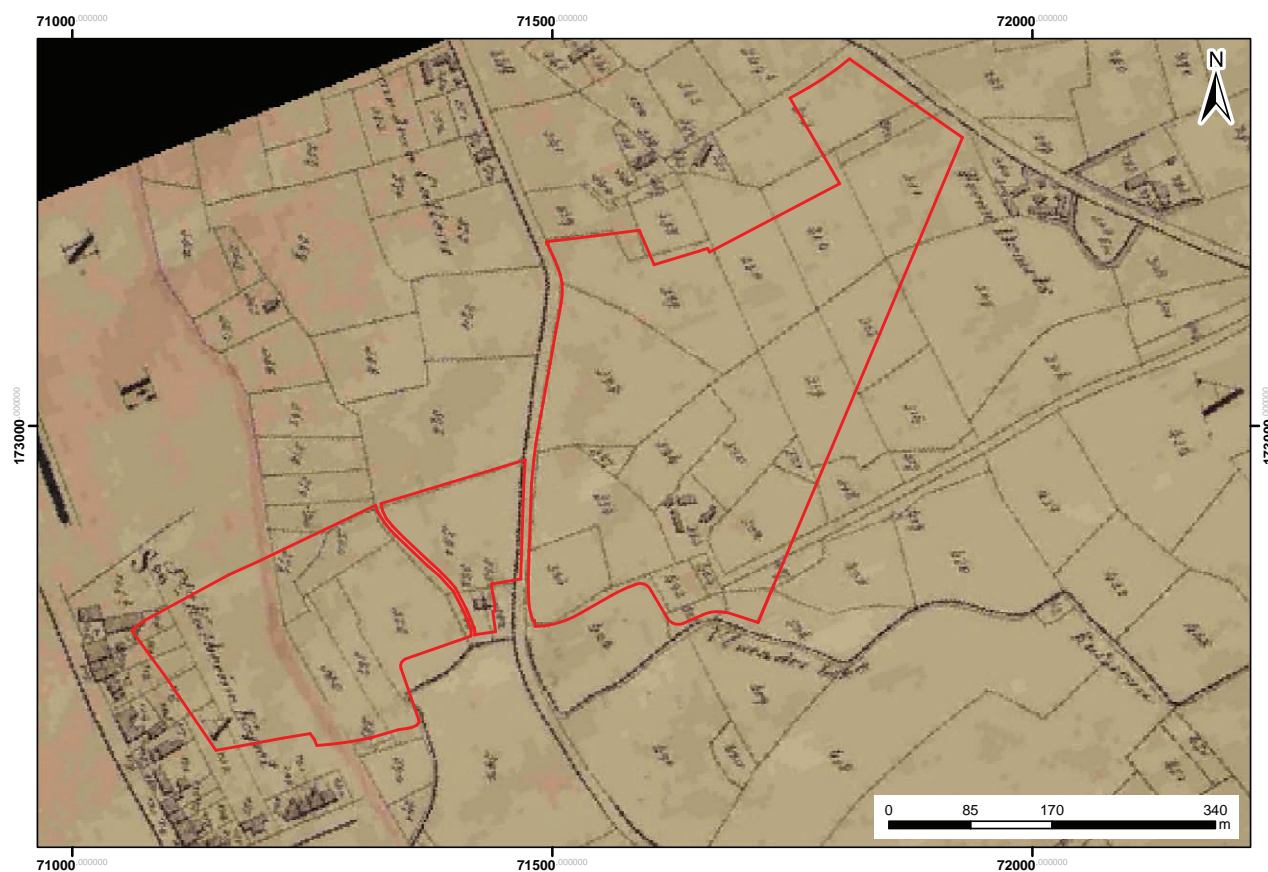
7.6. (Sub-)Recente sporen

Over het gehele terrein werden (sub-)recente sporen vastgesteld, vooral in de vorm van (percelerings) grachten en greppels. Bij projectie van het onderzoeksgebied op de kaart van Ferraris (1771-1778) en Popp (1842-1879) zijn de perceelsgrachten goed te zien (fig. 51 & 52). Ook de twee nog op het terrein aanwezige boerderijen (aan weerszijden van de Pieter Verhaeghestraat) zijn reeds aangeduid op de kaarten. In sleuf 72 werden tenslotte twee obusfragmenten aangetroffen.

Figuur 51: Projectgebied op kaart van Ferraris (bron: www.kbr.be)

Figuur 52: Projectgebied op Popp-kaart (bron: www.kbr.be)

8. Conclusie en advisering

Van 8 november tot 1 december 2011 werd te Kuurne en Heule een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd door GATE Archaeology in opdracht van Intercommunale Leiedal. Aanleiding is de ontwikkeling van het bedrijventerrein Kortrijk-Noord, aansluitend op een bestaande industriezone. Het projectgebied van 22 ha is door middel van lange, parallelle proefsleuven onderzocht op de aanwezigheid van archeologische sporen.

De resultaten tonen duidelijk het archeologisch potentieel van het projectgebied aan. Het oudst aangetroffen spoor is een kuil of paalspoor met Michelsberg aardewerk in de vulling. Uit de Romeinse periode komt een duidelijk gebruik van het landschap naar voor, met *enclos*' en bewoningssporen. Ook zijn er sporen aangetroffen van vol- tot laatmiddeleeuws landgebruik of percelering.

Verder archeologisch onderzoek lijkt hier zeker aangewezen. De middenneolithische vondst is zeldzaam in de omgeving. Mogelijk zijn er meer sporen of silexvondsten te verwachten. Ook de Romeinse sporen dienen verder onderzocht te worden. Het betreft drie verschillende zones, de restanten van omgrachte Romeinse erven. De dichtheid van deze sporenconcentraties is eerder matig tot laag. Bij verder onderzoek zullen vooral grachten en landindelingssystemen te verwachten zijn, naast bewoningssporen als paalspooren, kuilen, en waterputten. Door de afgravingsvlakken ruimtelijk te beperken en enkel te focussen op de bewoningskernen wordt het moeilijk om inzicht te krijgen in de volledige opbouw van een nederzetting. Grootschalig archeologisch onderzoek maakt het mogelijk om een beeld te krijgen van de ingrepen van de mens in het landschap. Landelijke Romeinse nederzettingen vertonen vaak een lage dichtheid aan en een wijde verspreiding van sporen. Bepaalde gebieden mogen niet worden afgeschreven omwille van bodemkundige redenen, de afwezigheid van archeologische indicaties voorafgaand aan het onderzoek en/of omwille van lage sporendensiteiten. Bovendien is er in de streek bijna geen landelijke bewoning met dit potentieel gekend of onderzocht. In de hele regio Tielt-Kortrijk-Koksijde-Oostende werd quasi geen enkele landelijke site onderzocht die een structuur opleverde. Dergelijke volledige landelijke Romeinse sites zijn dus een zeldzaamheid in de regionale onderzoeksstand. Als dit gekoppeld wordt aan de duidelijke erfstructuren die hier blijken uit het vooronderzoek, kan dit een significante kenniswinst betekenen i.v.m. de inrichting en het gebruik van het landschap tijdens de Romeinse tijd.

Voorstel is hier dan ook om een grote, ruime zone voor verder onderzoek te selecteren, en zeker de drie kernzones te onderzoeken (fig. 53, de rode inkleuring). Dit beslaat een oppervlakte van ca. 7 ha (1,2 ha voor de meest oostelijke zone, en ca. 5,2 ha voor het centrale stuk). Het wordt ook aanbevolen om de zones met een lage sporen dichtheid verdere aandacht te geven (fig. 53, de blauwe inkleuring). Dit kan eventueel door, afhankelijk van de resultaten van de kernzones, extra vlakken en volgsleuven aan te leggen. De lage tot matige dichtheid aan sporen die hier naar voor lijkt te komen, heeft als voordeel dat grote oppervlaktes relatief snel onderzocht kunnen worden. Gezien de ondergrond lijkt het aangewezen om de opgraving in de droogste periodes van het jaar door te laten gaan (de periode april - september/oktober). Bovendien vraagt een dergelijke opgraving een aanleg van ruime vlakken, dit om het overzicht te behouden over de ruimtelijke samenhang van de grachtsystemen en andere sporen.

Fig. 53: Voorstel tot verder onderzoek
(rood = drie kernzones geselecteerd)

9. Bibliografie

De Clercq W. 2009, Lokale gemeenschappen in het Imperium Romanum. transformaties in rurale bewoningsstructuur en materiële cultuur in de landschappen van het noordelijke deel van de civitas Menapiorum (provincie Gallia-Belgica, ca. 100 v. Chr. - 400 n. Chr.). Proefschrift ingediend tot het behalen van de graad van doctor in de archeologie, Gent.

De Clercq W. 2011, Over vlees en bloed. Menapische boeren en soldaten aan de rand van het Romeinse rijk. Publicaties van het Provinciaal archeologisch Museum Velzeke, 5.

Dhaeze W. & Verbrugge A. 2007, Archeologisch onderzoek langs de Kortewaagstraat te Menen (2006-2007) (plangebied Menen-Oost-Uitbreiding). Intern rapport VIOE, Zarren.

De Logi A., Messiaen L. Sturtewagen K. & Bruyninckx T. 2007, Archeologische opgraving Kortrijk/Harelbeke Evolis (prov. West-Vlaanderen). 16 april- 16 november 2007. Onuitgegeven rapport Group Monument, Ingelmunster.

Laloo P., De Clercq W., Perdaen Y. & Crombé P. (red.) 2009, Het Kluizendokproject. Basisrapportage van het preventief archeologisch onderzoek op de wijk Zandeken (Kluizen, gem. Evergem, prov. oost-Vlaanderen). December 2005 - december 2009. UGent archeologische rapporten 20.

Querel P. 2007, Apports de l'archéologie préventive à la connaissance du terroir antique du Mélançois (France), in: Romeinendag 2007, Namen, pp. 53-58.

Vanmoerkerke J., Blancquart G. & Despriet, PH. 1988, Een midden-neolithische site te Spiere, In: Archeologische en Historische Monografieën van Zuid-West-Vlaanderen 19, Kortrijk.

Vanmontfort B., A.-I. Geerts, C. Casseyas, C. Bakels, C. Buydens, F. Damblon, R. Langohr, W. Van Neer & P.M. Vermeersch 2002, De Hel in de tweede helft van het 5de millennium v.Chr. Een midden-Neolithische enclosure te Spiere (prov. West-Vlaanderen), in: Archeologie In Vlaanderen VIII, pp.9-77.

Verbrugge A., Dhaeze W., Crombé P., Sergeant J., Deforce K. & Van Strydonck M. 2009, Een waterkuil of -put van de Michelsbergcultuur te Menen (West-Vlaanderen, België), in: Notae Praehistoricae 29, pp. 53-58.

www.agiv.be

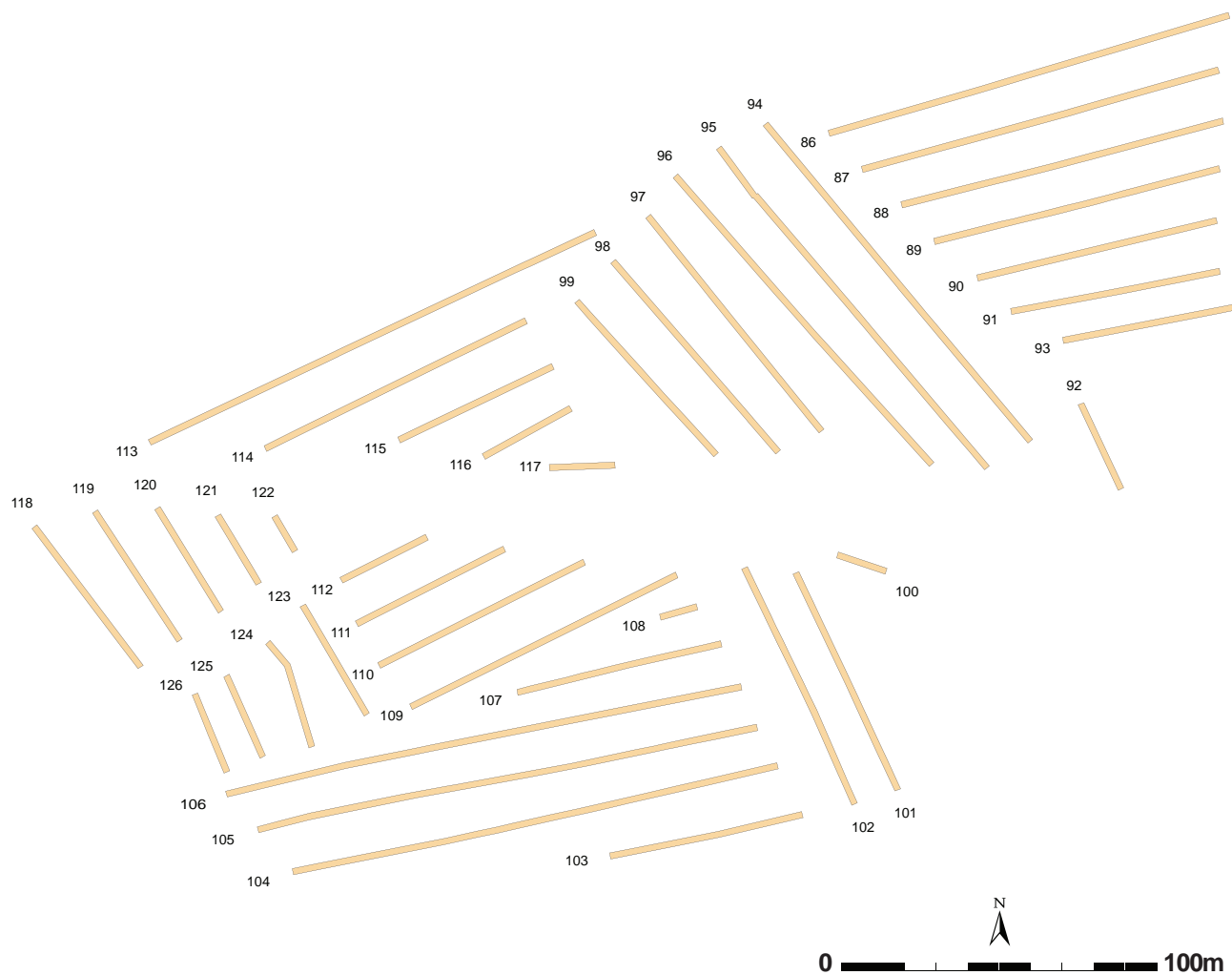
www.giswest.be

www.kbr.be

Bijlage 1: Projectgebied met nummering sporen en sleuven (oostelijke helft)

Bijlage 2: Projectgebied met nummering sporen en sleuven (westelijke helft)

Bijlage 3: Sleuveninventaris

Sleufnr	Datum	Lengte (m)	Sporen	Kijkvenster	Opmerking
1	8/11/2011	78	*	*	*
2	8/11/2011	88	*	*	*
3	8/11/2011	93	003-01	*	*
4	8/11/2011	92	*	*	*
5	8/11/2011	71	*	*	*
6	8/11/2011	70	*	*	*
7	8/11/2011	103	*	*	*
8	9/11/2011	79	008-01 tem 07	ja	*
9	9/11/2011	67	009-01 tem 03	*	*
10	9/11/2011	85	010-01 tem 22	ja	*
11	9/11/2011	81	011-01 tem 03	*	*
12	9/11/2011	89	012-01 tem 02	ja	kijkvenster vanuit SL 12, met aftakking gracht tot in SL 11
13	9/11/2011	96	013-01 tem 02	*	*
14	9/11/2011	123	014-01 tem 02	*	*
15	10/11/2011	134	*	*	*
16	10/11/2011	119	*	*	*
17	10/11/2011	115	017-01 tem 02	*	*
18	10/11/2011	69	*	*	*
19	10/11/2011	27	*	*	*
20	10/11/2011	102	*	*	*
21	10/11/2011	105	*	*	*
22	14/11/2011	143	022-01	*	*
23	14/11/2011	147	023-01	*	*
24	14/11/2011	133	024-01 tem 05	ja	kijkvenster vanuit SL 24, met aftakking gracht tot in SL 23
25	14/11/2011	106	025-01	*	*
26	14/11/2011	83	026-01 tem 03	*	*
27	14/11/2011	56	*	*	*
28	14/11/2011	35	028-01	*	*
29	14/11/2011	22	*	*	*
30	14/11/2011	78	*	*	*
31	15/11/2011	93	*	*	*
32	15/11/2011	30	*	*	*
33	15/11/2011	51	*	*	*
34	15/11/2011	49	*	*	*
35	15/11/2011	50	*	*	*
36	15/11/2011	53	*	*	*
37	15/11/2011	22	*	*	*
38	15/11/2011	26	*	*	*
39	15/11/2011	22	*	*	*
40	15/11/2011	66	*	*	*
41	15/11/2011	54	*	*	*
42	15/11/2011	47	*	*	*
43	15/11/2011	32	*	*	*
44	15/11/2011	11	*	*	*
45	15/11/2011	90	*	*	*
46	16/11/2011	92	*	*	*
47	16/11/2011	99	*	*	*

48	16/11/2011	100	048-01 tem 03	ja	*
49	16/11/2011	37	049-01	*	*
50	16/11/2011	42	*	*	*
51	16/11/2011	45	051-01	*	*
52	16/11/2011	48	*	*	*
53	16/11/2011	107	*	*	*
54	16/11/2011	112	*	*	*
55	16/11/2011	116	055-01	ja	*
56	17/11/2011	99	056-01 tem 02	ja	kijkvenster haaks op SL 56 en SL 55
57	17/11/2011	95	057-01 tem 04	*	*
58	17/11/2011	74	058-01	*	*
59	17/11/2011	56	059-01 tem 08	*	*
60	17/11/2011	43	060-01 tem 05	*	*
61	18/11/2011	30	061-01 tem 02	*	*
62	18/11/2011	21	062-01	*	*
63	18/11/2011	157	063-01 tem 10, 12 tem 17	*	*
64	18/11/2011	143	064-01 tem 09	*	*
65	18/11/2011	133	065-01 tem 02	*	*
66	18/11/2011	121	066-01 tem 09	ja	kijkvenster 66A en 66B
67	18/11/2011	108	*	*	*
68	18/11/2011	98	068-01	*	ja
69	21/11/2011	89	*	*	*
70	21/11/2011	75	*	*	*
71	21/11/2011	115	*	*	*
72	21/11/2011	92	*	*	obus
73	21/11/2011	79	*	*	*
74	21/11/2011	76	*	*	*
75	21/11/2011	55	*	*	*
76	21/11/2011	49	*	*	*
77	21/11/2011	47	*	*	*
78	21/11/2011	13	*	*	*
79	22/11/2011	18	*	*	*
80	22/11/2011	105	*	*	*
81	22/11/2011	126	*	*	*
82	22/11/2011	148	082-01	*	*
83	22/11/2011	163	*	*	*
84	22/11/2011	181	*	*	*
85	23/11/2011	184	*	*	*
86	23/11/2011	133	*	*	*
87	23/11/2011	117	*	*	*
88	23/11/2011	105	*	*	*
89	23/11/2011	93	*	*	*
90	23/11/2011	78	*	*	*
91	23/11/2011	68	*	*	*
92	24/11/2011	30	*	*	*
93	24/11/2011	56	*	*	*
94	24/11/2011	130	*	*	*
95	24/11/2011	133	*	*	*

96	24/11/2011	122	*	*	*
97	24/11/2011	87	*	*	*
98	24/11/2011	79	*	*	*
99	25/11/2011	65	*	*	*
100	25/11/2011	16	*	*	*
101	25/11/2011	76	*	*	*
102	25/11/2011	82	*	*	*
103	25/11/2011	62	*	*	*
104	25/11/2011	167	*	*	*
105	25/11/2011	162	*	*	*
106	25/11/2011	167	*	*	*
107	25/11/2011	66	*	*	*
108	28/11/2011	12	*	*	*
109	28/11/2011	94	*	*	*
110	28/11/2011	74	*	*	*
111	28/11/2011	52	*	*	*
112	28/11/2011	30	*	*	*
113	28/11/2011	157	*	*	*
114	28/11/2011	92	*	*	*
115	28/11/2011	54	*	*	*
116	28/11/2011	31	*	*	*
117	28/11/2011	21	*	*	*
118	28/11/2011	55	*	*	*
119	28/11/2011	49	*	*	*
120	29/11/2011	38	*	*	*
121	29/11/2011	25	*	*	*
122	29/11/2011	13	*	*	*
123	29/11/2011	40	*	*	*
124	29/11/2011	36	*	*	*
125	29/11/2011	27	*	*	*
126	29/11/2011	27	*	*	*

Bijlage 4: Sporeninventaris

Spoornummer	Sleufnummer	Type spoor	Datering
003-01	3	greppel	?
008-01	8	gracht	Romeins
008-02	8	langwerpig paalspoor	Romeins
008-03	8	gracht	Romeins
008-04	8	gracht	Romeins
008-05	8	kuil	Romeins
008-06	8	gracht	Romeins
008-07	8	paalspoor	Romeins
009-01	9	greppel	Laat/post ME
009-02	9	gracht	Romeins
009-03	9	greppel	(sub)recent
010-01	10	gracht	Romeins
010-02	10	gracht met aftakking	Romeins
010-03	10	paalspoor	Romeins
010-04	10	paalspoor	Romeins
010-05	10	paalspoor	Romeins
010-06	10	I-vormige kuil	Romeins
010-07	10	paalspoor	Romeins
010-08	10	paalspoor	Romeins
010-09	10	paalspoor	Romeins
010-10	10	paalspoor	Romeins
010-11	10	paalspoor	Romeins
010-12	10	paalspoor	Romeins
010-13	10	paalspoor	Romeins
010-14	10	paalspoor	Romeins
010-15	10	paalspoor	Romeins
010-16	10	paalspoor	Romeins
010-17	10	paalspoor	Romeins
010-18	10	paalspoor	Romeins
010-19	10	greppel	Romeins
010-20	10	gracht	Romeins
010-21	10	gracht	Romeins
010-22	10	gracht	Romeins
011-01	11	paalspoor of uiteinde greppel	Romeins
011-02	11	gracht	Romeins
011-03	11	gracht	Romeins
012-01	12	gracht	?
012-02	12	gracht	Romeins
013-01	13	gracht	?
013-02	13	gracht	?
014-01	14	gracht	(sub)recent
014-02	14	greppel	?
017-01	17	gracht	?
017-02	17	gracht	?
022-01	22	paalspoor of uiteinde greppel	?
023-01	23	natuurlijk spoor	/
024-01	24	gracht	Romeins, ME?

024-02	24	paalspoor	?
024-03	24	gracht	?
024-04	24	paalspoor	?
024-05	24	paalspoor of uiteinde greppel	?
025-01	25	paalspoor	Romeins
026-01	26	paalspoor	?
026-02	26	paalspoor	?
028-01	28	paalspoor	?
048-01	48	gracht	?
048-02	48	paalspoor of uiteinde greppel	?
048-03	48	gracht	Laat/post ME
049-01	49	gracht	?
051-01	51	gracht	?
055-01	55	gracht	Romeins
056-01	56	gracht	Romeins
056-02	56	paalspoor	Romeins
057-01	57	paalspoor	neolithisch
057-02	57	paalspoor	Romeins
057-03	57	paalspoor	Romeins
057-04	57	paalspoor of uiteinde greppel	Romeins
058-01	58	paalspoor	Romeins
059-01	59	paalspoor of uiteinde greppel	Romeins
059-02	59	gracht	Romeins
059-03	59	paalspoor	Romeins
059-04	59	paalspoor	Romeins
059-05	59	paalspoor	Romeins
059-06	59	gracht	Romeins
059-07	59	paalspoor	Romeins?
059-08	59	paalspoor	Romeins
060-01	60	gracht	Romeins
060-02	60	gracht	Romeins
060-03	60	paalspoor	Romeins
060-04	60	gracht	Romeins
060-05	60	natuurlijk spoor	/
061-01	61	paalspoor	Romeins
061-02	61	greppel	Romeins
062-01	62	gracht	Romeins
063-01	63	paalspoor of uiteinde greppel	Romeins
063-02	63	paalspoor	Romeins
063-03	63	gracht	Romeins
063-04	63	paalspoor	Romeins
063-05	63	gracht	Romeins
063-06	63	gracht	Romeins
063-07	63	gracht	ME
063-08	63	paalspoor	Romeins

063-09	63	onregelmatige gracht	Romeins
063-10	63	greppel	(sub)recent
063-12	63	kuil	Romeins
063-13	63	paalspoor	Romeins
063-14	63	paalspoor	Romeins
063-15	63	greppel	(sub)recent
063-16	63	greppel	Romeins
063-17	63	paalspoor of uiteinde greppel	Romeins
064-01	64	gracht	(sub)recent
064-02	64	gracht	Romeins
064-03	64	gracht	Laat/post ME
064-04	64	greppel	(sub)recent
064-05	64	greppel	Romeins
064-06	64	gracht	Romeins
064-07	64	paalspoor of uiteinde gracht	Romeins
064-08	64	gracht	Romeins
064-09	64	paalspoor	Romeins
065-01	65	gracht met aftakking	ME?
065-02	65	gracht	Romeins
066-01	66	gracht	(sub)recent
066-02	66	gracht	(sub)recent
066-03	66	gracht	(sub)recent
066-04	66	brandrestengraf	Romeins
066-05	66	gracht	Romeins
066-06	66	greppel	(sub)recent
066-07	66	gracht	(sub)recent
066-08	66	gracht	Romeins
066-09	66	gracht	Romeins
068-01	68	gracht	Romeins?Ijzertijd?
082-01	82	paalspoor	Romeins

Bijlage 5: Vondsteninventaris

Spoornr	Materiaal					Beschrijving						Datering	Opmerking
	AW	NS	Silex	Metaal	Andere		Randen	Wanden	Bodems	Oor	Deksel		
008-05	x	*	*	*	*	oxiderend, prehistorische techniek	*	5	*	*	*	Romeins? IJzertijd?	
008-05	x	*	*	*	*	aanzet randje, prehistorische techniek	*	1	*	*	*	Romeins? IJzertijd?	
009-01	x	*	*	*	*	oxiderend, loodglazuur, versierd met drie ribbels	*	1	*	*	*	Laat/post ME	
010-01	*	*	*	*	x	tegula	1	*	*	*	*	Romeins	
010-01	x	*	*	*	*	zoutcontainer	*	11	*	*	*	Romeins	
010-01	x	*	*	*	*	kruikwaar Bavay	*	4	*	*	*	Romeins	
010-01	x	*	*	*	*	hard, zandig, gedraaid, reducerend, versierd met soort rolstempel, imitatie terra nigra	*	4	1	*	*	Romeins	
010-01	x	*	*	*	*	prehistorische techniek, dikwandig, grof verschaald	1	5	1	*	*	Romeins	
010-01	*	*	*	x	*	ijzer	*	*	*	*	*	Romeins	
010-07	x	*	*	*	*	prehistorische techniek, verbrand, grof	1	3	*	*	*	Romeins	
010-07	x	*	*	*	*	gedraaid, dun, reducerend	*	1	*	*	*	Romeins	
010-09	x	*	*	*	*	gedraaid, bodem bord	*	1	1	*	*	Romeins	
012-01	x	*	*	*	*	kruikamfoor	*	9	*	1	*	Romeins	
014-01	*	*	*	x	*	1 koper, 1 ijzer	*	*	*	*	*		
024-01	x	*	*	*	*	zandig, gedraaid, reducerend	*	*	*	*	*	Romeins, ME?	
048-03	x	*	*	*	*	oxiderend, loodglazuur	*	1	*	*	*	Laat/post ME	
056-01	x	*	*	*	*	prehistorische techniek	*	1	*	*	*	Romeins? IJzertijd?	
057-01	x	*	*	*	*	prehistorische techniek, reducerend, organische en silex verschralling	1	2	*	*	*	midden-neolithicum	Michelsberg?

